

Електронний цифровий підпис: знайомимося, отримуємо, використовуємо

Наприкінці 2015 року Верховна Рада України прийняла урядовий законопроект «Про публічні закупівлі». Саме його прийняття стало ще одним кроком реформи державних закупівель в Україні, який закріплює засади роботи в системі електронних закупівель.

Відповідно до пункту 1 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про публічні закупівлі» (далі – Закон про публічні закупівлі, Закон) даний нормативно-правовий акт набуває чинності:

з 1 квітня 2016 року — для центральних органів виконавчої влади та замовників, що здійснюють діяльність в окремих сферах господарювання;

з 1 серпня 2016 року — для всіх замовників;

із дня набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Закону України “Про публічні закупівлі” щодо особливостей використання окремих публічних коштів на території Донецької області» — для місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та військово-цивільних адміністрацій Донецької області (з 6 травня 2016 року. — **Від редакції**).

Отже, звернімося знову до Закону про публічні закупівлі, згідно з яким **електронна система закупівель** — інформаційно-телекомунікаційна система, що забезпечує проведення процедур закупівель, створення, розміщення, оприлюднення та обмін інформацією та документами в електронному вигляді, до складу якої входять веб-портал Уповноваженого органу, авторизовані електронні майданчики, між якими забезпечено автоматичний обмін інформацією та документами (пункт 6 частини 1 статті 1 Закону про публічні закупівлі).

Як уже наголошувала наша редакція в попередніх випусках [журналу «Радник в сфері державних закупівель»](#), однією з найсуттєвіших новацій у сфері вітчизняного прок'юременту відповідно до Закону про публічні закупівлі є обов'язкове використання електронного цифрового підпису (далі – ЕЦП) замовниками в разі проведення процедур закупівель відповідно до Закону.

Замовники зможуть оголошувати тендери на понадпорогові суми в [системі ProZorro](#) лише з використанням ЕЦП!

Розглянемо законодавство і з'ясуємо, якими ж документами передбачено обов'язкове використання ЕЦП замовниками в разі проведення процедури закупівлі за Законом.

У частині 3 статті 12 Закону про публічні закупівлі зазначено, що під час використання

електронної системи закупівель з метою подання тендерних пропозицій і здійснення їх оцінки документи та дані створюють та подають з урахуванням **вимог Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг»**.

**Витяг із Закону України
«Про електронні документи та електронний документообіг»**

Стаття 6. Електронний підпис

Для ідентифікації автора електронного документа може використовуватися електронний підпис. Накладанням електронного підпису завершується створення електронного документа. Відносини, пов'язані з використанням електронних цифрових підписів, регулюються законом.

Використання інших видів електронних підписів в електронному документообігу здійснюється суб'єктами електронного документообігу на договірних засадах.

Стаття 7. Оригінал електронного документа

Оригіналом електронного документа вважається електронний примірник документа з обов'язковими реквізитами, у тому числі з електронним підписом автора або підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України «Про електронний цифровий підпис».

Допорогові закупівлі (закупівлі, вартість яких не перевищує пороги, передбачені в частині 1 статті 2 Закону) можуть відбуватися без використання ЕЦП.

Деякі замовники вже мали можливість скористатися електронною системою закупівель з використанням ЕЦП. Проте більшість замовників лише готується до новітніх механізмів закупівель.

У даній статті ми зупинимося саме на тому, що таке ЕЦП, як його можна отримати, хто має отримувати ЕЦП та як його застосовувати.

Знайомимося з поняттям ЕЦП

Для розуміння самого поняття ЕЦП спочатку звернемося до норм Закону України «Про

електронний цифровий підпис» (далі — Закон про ЕЦП)

Витяг із Закону про ЕЦП

Абзац 3 статті 1

Електронний цифровий підпис — вид електронного підпису, отриманого за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача. ЕЦП накладається за допомогою особистого ключа та перевіряється за допомогою відкритого ключа.

Тобто ЕПЦ використовують юридичні та фізичні особи як аналог власноручного підпису.

ЕЦП має всі основні властивості власноручного підпису:

засвідчує те, що отриманий документ надійшов від особи, яка його підписала;

гарантує цілісність і захист від спотворення і внесення виправлень у підписаний документ;

не дає можливості особі, що підписала документ, відмовитися від зобов'язань, які вона взяла на себе, підписуючи цей документ.

Кожен майданчик самостійно вирішує, який перелік акредитованих центрів сертифікації ключів (далі – АЦСК) він підтримуватиме. На деяких майданчиках є технічна можливість зробити це самостійно. Якщо ж у замовника вже є ЕЦП, то в такому разі він звертається до адміністратора обраного ним електронного майданчика задля уточнення інформації стосовно сумісності ЕЦП з функціоналом даного ресурсу.

Тому радимо заздалегідь підготуватися до можливого використання ЕПЦ та уточнити у службі підтримки користувачів вашого електронного майданчика перелік АЦСК, з якими співпрацює ваш майданчик.

Обов'язковість отримання ЕЦП для замовників та учасників

Звертаємо увагу, що відповідно до наказу Мінекономрозвитку від 22.03.2016 № 490 «Про затвердження форм документів у сфері публічних закупівель» (далі — Наказ МЕРТУ № 490) **після розміщення інформації, передбаченої формою документа, на неї накладається електронний цифровий підпис.**

Замовники зможуть оголошувати тендери на понадпорогові суми в [системі ProZorro](#) лише з використанням ЕЦП!

Для учасників законодавчо не передбачено обов'язковість отримання ЕЦП. Тим паче, що на електронних майданчиках відсутня технічна можливість накладання ЕЦП для учасників публічних закупівель.

Хто має отримувати ЕЦП

У зв'язку з тим, що ЕЦП необхідно підписувати всі документи на електронному майданчику, ЕЦП доцільно отримати особі (або особам), яка буде відповідальною за публікацію інформації від імені вашого підприємства (установи чи організації) на електронному майданчику. Наприклад, такою особою може бути секретар тендерного комітету. Обов'язком цієї людини буде публікація інформації на електронному майданчику та внесення змін до неї. Тобто кожен співробітник, який відповідатиме за публікацію оголошень, повинен мати свій індивідуальний ЕЦП. Тому доцільно заздалегідь подбати про ЕЦП для людини, яка замінюватиме відповідальну особу в разі відпустки, лікарняного або звільнення відповідальної особи.

Чи можливо використовувати вже наявний ЕЦП

Отримувати новий електронний цифровий підпис не обов'язково, можна використовувати вже наявний підпис (наприклад, ЕЦП для сервісів E-data, [M.E.Doc](#) та інші).

Проте перш ніж це робити перевірте, чи підтримує електронний майданчик, на якому ви розміщуєте інформацію щодо закупівлі, електронний підпис даного АЦСК.

Що таке АЦСК

Після визначення, на кого з членів тендерного комітету формувати ЕЦП, постає питання щодо того, куди звернутись по його отримання. Для отримання відповіді на це питання звернемось до профільного законодавства.

Отже, відповідно до абзацу 10 статті 1 Закону про ЕЦП акредитація — процедура документального засвідчення компетентності центру сертифікації ключів здійснювати

діяльність, пов'язану з обслуговуванням посилених сертифікатів ключів.

Центром сертифікації ключів може бути юридична особа незалежно від форми власності або фізична особа, яка є суб'єктом підприємницької діяльності, що надає послуги електронного цифрового підпису та засвідчила свій відкритий ключ у центральному засвідчувальному органі або засвідчувальному центрі з дотриманням вимог статті 6 цього Закону (абзац 1 статті 8 Закону про ЕЦП).

Підходимо до визначення поняття АЦСК. Згідно з абзацом 1 статті 9 Закону про ЕЦП, **центр сертифікації ключів, акредитований в установленому порядку, є акредитованим центром сертифікації ключів.**

Витяг із Закону Про ЕЦП

Абзац 10 статті 1

Акредитація — процедура документального засвідчення компетентності центра сертифікації ключів здійснювати діяльність, пов'язану з обслуговуванням посилених сертифікатів ключів.

Абзац 1 статті 8

Центром сертифікації ключів може бути юридична особа незалежно від форми власності або фізична особа, яка є суб'єктом підприємницької діяльності, що надає послуги електронного цифрового підпису та засвідчила свій відкритий ключ у центральному засвідчувальному органі або засвідчувальному центрі з дотриманням вимог статті 6 цього Закону.

Стаття 9

Центр сертифікації ключів, акредитований в установленому порядку, є акредитованим центром сертифікації ключів.

Розглянемо механізм отримання ЕЦП на прикладі Акредитованого центру сертифікації ключів Інформаційно-довідкового департаменту ДФС та використання ЕЦП на прикладі електронного майданчика [SmartTender.biz](https://www.smarttender.biz)

[Електронний майданчик SmartTender.biz](https://www.smarttender.biz) підтримує ЕЦП таких АЦСК:

Акредитований центр сертифікації ключів Збройних сил України.

Акредитований центр сертифікації ключів державного підприємства «Головний інформаційно-обчислювальний центр Державної адміністрації залізничного транспорту України».

Акредитований центр сертифікації ключів ринку електричної енергії.

Акредитований центр сертифікації ключів органів юстиції України.

Акредитований центр сертифікації ключів державного підприємства «Українські спеціальні системи».

Акредитований центр сертифікації ключів Інформаційно-довідкового департаменту ДФС.

Акредитований центр сертифікації ключів публічного акціонерного товариства «Комерційний банк “Приватбанк”».

Акредитований центр сертифікації ключів публічного акціонерного товариства «УкрСиббанк».

Акредитований центр сертифікації ключів Masterkey ТОВ «Арт-мастер».

Акредитований центр сертифікації ключів товариства з обмеженою відповідальністю «Ключові системи».

Регіональний ЦСК Дніпропетровської області.

Як отримати ЕЦП

Наша редакція звернулась до одного з найрозповсюдженіших варіантів АЦСК для отримання ЕЦП — Акредитованого центру сертифікації ключів Інформаційно-довідкового департаменту Державної фіскальної служби (далі — АЦСК ІДД ДФС), детальніше за посиланням: http://acskidd.gov.ua/r_kor

На веб-порталі даного АЦСК зазначено, які необхідно підготувати документи для реєстрації, порядок реєстрації користувачів, необхідну важливу інформацію щодо

отримання ЕЦП.

Розглянемо послідовність дій при отриманні ЕЦП на АЦСК ІДД ДФС. Спершу для реєстрації користувача та отримання ЕЦП необхідно ознайомитись із регламентом АЦСК ІДД ДФС (зі змінами) та договором про надання послуг ЕЦП (рис. 1).

Рис. 1

Після ознайомлення з вищезазначеними документами можна сміливо приступати до підготовки необхідних для реєстрації документів. Форми реєстраційних документів та зразки їх заповнення теж містяться на веб-порталі АЦСК ІДД ДФС (рис. 2).

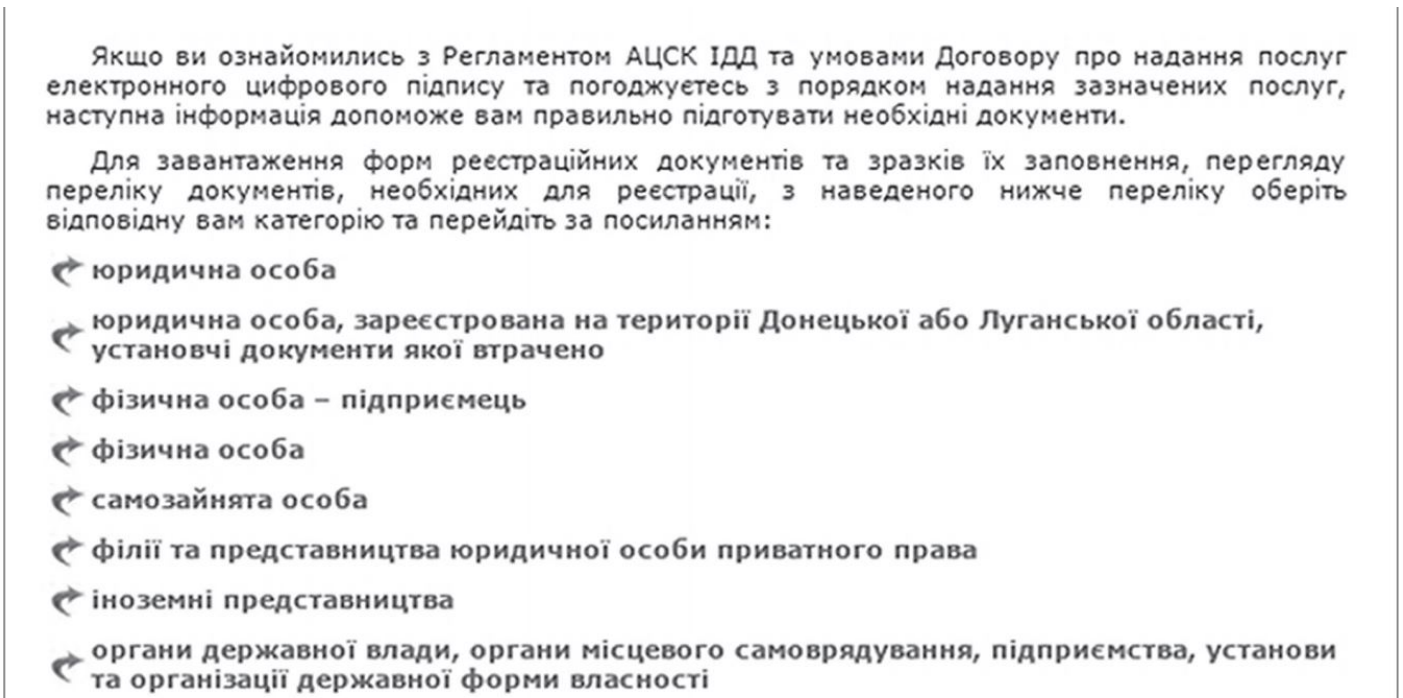

Рис. 2

Розглянемо документи, необхідні для реєстрації юридичної особи, натиснувши посилання «юридична особа» (рис. 3). Звертаємо увагу, що кожен АЦСК має свій порядок подачі

документів для реєстрації. Відповідно до вимог АЦСК ІДД ДФС документи, необхідні для отримання послуг ЕЦП, має подавати юридична особа із зазначенням особи підписувача та наданням на таку особу документів згідно з нижче наведеним переліком.

ЮРИДИЧНА ОСОБА

Документи, необхідні для отримання послуг ЕЦП юридичною особою:

- заповнена та підписана Реєстраційна картка (для юридичної особи) встановленого зразка із згодою на обробку персональних даних підписувача, у двох примірниках;
- додаток до розділу 2 Реєстраційної картки (в разі одночасного отримання послуг ЕЦП для більш ніж двох осіб), у двох примірниках;
- оригінал статуту юридичної особи (засновницького договору, рішення про створення юридичної особи, яка діє на підставі модельного статуту) або його нотаріально засвідчена копія (надається виключно для ознайомлення);
- копії документів, що підтверджують належність підписувача до юридичної особи та його повноваження (наказ про призначення на посаду або трудовий договір);
- копія дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства або службової картки (за наявності таких осіб);
- копія паспорта підписувача (копії 1-2 сторінок (3-6 за наявності відміток) та сторінка з відміткою про реєстрацію місця проживання) або паспорта громадянина України для виїзду за кордон з відміткою про постійне місце проживання в іноземній державі, засвідчена підписом власника;
- копія посвідки на постійне (тимчасове) місце проживання, засвідчена підписом власника, або паспорт громадянина іншої країни із нотаріально засвідченим перекладом на українську мову (для іноземних громадян);
- копія документа про зміну прізвища підписувача, виданого відповідним державним органом (якщо в поданих документах є невідповідність прізвища);
- копія картки платника податків*, засвідчена підписом власника. За наявності у паспорті громадянина України реєстраційного номера облікової картки платника податків відповідно до вимог Положення про реєстрацію фізичних осіб у Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків, затвердженого наказом Міндоходів від 10.12.2013 № 779, замість копії картки платника податків може бути подана копія сторінки паспорта громадянина України з відповідною відміткою, засвідчена підписом власника. Якщо через релігійні переконання фізична особа відмовилась від реєстраційного номеру облікової картки платника податків, додатково подається копія сторінки паспорта з відміткою про таку відмову.

* - у разі, якщо через релігійні переконання фізична особа відмовилась від реєстраційного номеру облікової картки платника податків, копія картки платника податків не подається.

Рис. 3

Після заповнення наведених вище реєстраційних заяв та підготовки необхідних документів для реєстрації і отримання послуг ЕЦП потрібно звернутись до будь-якого представництва АЦСК ІДД ДФС за вказаною на офіційному інформаційному ресурсі адресою. Перелік адрес міститься за посиланням: <https://acskidd.gov.ua/contacts>

Звертаємо вашу увагу, що отримати послуги ЕЦП можна в представництвах АЦСК ІДД

ДФС виключно в межах територіальної одиниці (області). У разі неможливості особистої присутності заявника в АЦСК ІДД ДФС його може представляти довірена особа (за наявності оригіналу та копії нотаріально посвідченої довіреності з відповідними повноваженнями, а також копії паспорта повіреного, засвідченої підписом власника).

Радимо сформувати ЕЦП на кожного співробітника, який саме оприлюднюватиме інформацію [в систему ProZorro](#)

Генерацію особистих ключів підписувачів виконують на носії платника податків (змінних флеш-носіях, оптичних носіях CD/DVD для запису, захищених носіях ключової інформації тощо). Акцентуємо вашу увагу на тому, що відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 28.10.2004 № 1452 працівники органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій державної форми власності особисто генерують ключі електронного цифрового підпису безпосередньо в установі або в акредитованих центрах сертифікації ключів. У разі коли генерація особистого та відкритого ключів здійснена підписувачем безпосередньо в установі, то засвідчення чинності відкритого ключа може бути здійснено лише в одному акредитованому центрі сертифікації ключів. Генерація ключів даної категорії працівників за довіреністю **не дозволяється**.

Також зауважимо, що посилені сертифікати відкритих ключів мають обмежений строк чинності, який становить **2 (два) роки** з моменту їх формування. **Перевірити статус (чинний, заблокований, скасований) і термін дії посиленого сертифіката можна за допомогою надійного засобу електронного цифрового підпису «ІТ Користувач ЦСК-1»**, який можна завантажити на офіційному інформаційному ресурсі Акредитованого центру сертифікації ключів Інформаційно-довідкового департаменту ДФС (<https://www.acskidd.gov.ua>) у розділі «Програмне забезпечення», вкладка «Надійні засоби електронного цифрового підпису».

У разі зміни адреси місця обліку суб'єкта господарювання або фізичної особи заявникові необхідно звернутися до центру сертифікації ключів із заявою на скасування посиленних сертифікатів, які містять недостовірну інформацію, та надати пакет реєстраційних документів для формування нових посиленних сертифікатів.

Чи обов'язково є електронна печатка

Оскільки в наказі МЕРТУ № 490 передбачено накладення лише ЕЦП після внесення всієї обов'язкової інформації відповідно до форм документів у сфері публічних закупівель, то додатково отримувати електронний цифровий підпис, що є аналогом відбитка печатки, необхідності немає.

Тим паче, що застосовувати такий електронний цифровий підпис, що є аналогом відбитка печатки, немає технічної можливості на жодному з електронних майданчиків.

Відмова в реєстрації ЕЦП

Наприкінці даної статті зупинимося на тих випадках, за яких АЦСК ІДД ДФС відмовить користувачеві в реєстрації. Згідно з розділом 5 «Ідентифікація та автентифікація» регламенту АЦСК ІДД **адміністратор реєстрації приймає рішення про відмову в реєстрації за результатом розгляду поданих документів у разі:**

відсутності всіх необхідних для ідентифікації та реєстрації документів;

відсутності у представника/відповідальної особи документів, які засвідчують її повноваження та особу;

ненадання підписувачем згоди на обробку його персональних даних;

подання документів, які мають підчистки, дописки, закреслені слова, інші виправлення, написи олівцем або мають пошкодження, унаслідок чого їх текст неможливо прочитати;

подання заявником неналежно засвідчених копій документів;

невідповідності даних, що визначені в поданих документах, фактичним даним заявника (підписувача);

ненадання запитів на формування посиленних сертифікатів відповідальною особою;

відсутність носіїв для запису ключової інформації в підписувача на момент реєстрації.

Тому уважно готуємо документи та заповнюємо всі зазначені форми і легко отримуємо такий необхідний для подальшої діяльності у сфері публічних закупівель ЕЦП.

Також нагадуємо, що 30.06.2016 добігає кінця дослідна експлуатація (тестовий режим) Єдиного веб-порталу використання публічних коштів – Є-data. А всю інформацію, розміщену на Є-data, теж підписують ЕЦП. Тож маючи ЕЦП, сформований для проведення процедур закупівель у [системі ProZorro](#), ви легко зможете його використовувати для роботи і на порталі Є-data за умови, що даний АЦСК є в переліку акредитованих центрів, які підтримують портал Є-data.